

Towarzystwo Miłośników Głogowa

ENCYKLOPEDIA

Ziemi Głogowskiej

Zeszyt 29.

Głogów 1995

Komitet redakcyjny:

Antoni Bok, Janusz Chutkowski (redaktor naczelny, Jerzy Dymytryszyn (sekretarz redakcji), Zenon Hendel, Jerzy Sadowski.

Konsultaci:

Henryk Ciejka – kartografia
Sławomir Krawczyk – architektura
Robert Górniak – historia Kościoła

Autorzy haseł zamieszczonych
w zeszycie 29:

Janusz Chutkowski
Jerzy Dymytryszyn
Marek Robert Górniak
Jerzy Herman
Dariusz Hybel
Jerzy Jankowski
Andrzej Malinowski
Artur Pacyga
Krzysztof Zawicki

Ebook na podstawie oryginalnego wydania broszurowego wykonał:

Albin Tomalak

mailto: albin.tomalak@neostrada.pl

Bractwa religijne (1)

Przy kapitule kolegiackiej w Głogowie na przełomie XV i XVI wieku działały trzy bractwa. Pierwsze założone w 1440 roku przez mieszczan głogowskich poświęcone Najświętszej Marii Pannie zostało zatwierdzone w 1455 roku przez kanoników głogowskich. Jego celem było wspieranie ubogich oraz w przypadku śmierci urządzanie im pogrzebu. W 1462 r. biskup Jodok zatwierdził fundację ołtarzową ku czci Najświętszej Marii Panny i wszystkich świętych przy istniejącym w kolegiacie ołtarzu św. Jana Chrzciciela. Członkowie fundacji byli zobowiązani do odprawiania 3 mszy świętych tygodniowo. Kolejne bractwo - pogrzebowe zatwierdził biskup wrocławski - Konrad w 1446 r. Bractwo to uzyskało przywilej 40 dni odpustu pod warunkiem przystąpienia do sakramentu pokuty oraz uczestniczenia we mszy św. w dni krzyżowe. W 1453 r. biskup Piotr potwierdził przywileje dla bractwa i zaznaczył, że zgromadzeni w nim wierni zobowiązani są brać udział w uroczystościach pogrzebowych współbraci. Następne bractwo powstało przy kolegiacie w 1514 r. z inicjatywy kanonika głogowskiego Jerzego Junkermanna. Była to sodalicja dla duchownych i świeckich. Zatwierdził ją biskup Jan V Turze, przyznając prawo do połowy spadku po zmarłym bez testamentu duchownym oraz 40 dni odpustu wszystkim uczestniczącym w nabożeństwach bractwa. Członkowie tych bractw byli zobowiązani do wspólnego sprawowania eucharystii, odmawiania brewiarza, duchowego rozmyślenia, braterskich spotkań, wspominania o zmarłych kapłanach i uczestnictwa w pogrzebach zmarłych członków bractwa.

Wśród bractw różańcowych - jedno powstało w XVI wieku w parafii Grębocice. We wsi Szymocin, w kościele p.w. św. Krzyża, istniała fundacja <Różańca świętego> utworzona około 1515 r. przez szlachcica Melchiora de Stosch. W ramach

fundacji kapłan był zobowiązany do odmawiania modlitwy różańcowej wraz z wiernymi w święta Matki Boskiej i odprawiania kilku mszy św. za zmarłych. Ponadto w święta Matki Boskiej proboszcz z Grębolic głosił kazania o owocach różańca świętego. Takiego samego charakteru fundacja istniała również w Głogowie przy kościele dominikanów.

Pobożność chrześcijańską wyrażały także bractwa kościelne poświęcone kultowi świętych. Poszczególne bractwa ku czci świętych propagowały zakony (jezuici, franciszkanie) inne powstawały w związku z kultem danego świętego. W Głogowie do 1810 r. Istniały bractwa pod wezwaniem Jana Nepomucena oraz świętego Józefa. Szczególnie żywy był kult Męki Pańskiej w Głogowie kościele dominikanów, a przy kościele parafialnym p.w. Oczyszczenia NMP w Koźuchowie istniało bractwo <Konania Pana Jezusa>. Stowarzyszenia o charakterze dewocyjnym powstawały w czasach nowożytnych, zwłaszcza na przełomie XVII/XVIII w. Do nich należały stowarzyszenia ku czci Tajemnic Pańskich. Obok nich można wymienić stowarzyszenie tzw. beginiek prowadzących wspólne życie ale bez ślubów zakonnych. Na Śląsku najstarsze ich domy powstały w Świdnicy i Legnicy. Oprócz Głogowa najwięcej powstało Ich we Wrocławiu i Nysie. Osobną grupę stanowiły bractwa kurkowe realizujące idee obrony słabych i uciśnionych. Oprócz wypełniania określonych zadań w dziedzinie obronnej brały one także czynny udział w życiu religijnym miast i miasteczek. Bractwa kurkowe działały w Głogowie (1511,1556), Koźuchowie (w latach 1586 -1684) i Nowej Soli (od 1711). Wśród kościelnych stowarzyszeń charakterze gospodarczym największe znaczenie miały cechy. Cechy posiadały charakter stanowy i zachowały podział na poszczególne zawody. Cech czuwał również nad życiem religijnym swoich członków. W 1673 r. Głogowie powstała kongregacja grupująca rzemieślników i niektórych mieszkańców miasta. (Marek Robert Gómiak)

Cyganie (Roma) w Głogowie

Nazywany potocznie Cyganami lud Romów wywodzi się z Indii. Najstarsze świadectwo historyczne mówi o ich obecności w Europie już w połowie XI w. (pierwsza migracja z Indii nastąpiła najprawdopodobniej około roku tysięcznego). W Polsce obecni są od początku XV w..

Styl życia Romów sprawił, że podobnie jak w innych krajach europejskich, również w Rzeczypospolitej wydano szereg ustaw antycygańskich (pierwsza z nich z roku 1557 zalecała wypędzenie Cyganów z kraju; ostatnia uchwała - także banicyjna - pochodzi z roku 1624). Ponieważ nie powodowało to pożądanых rezultatów, próbowano podporządkować Romów władzom państwowym za pomocą instytucji "królów cygańskich" (najwcześniejszy przywilej z roku 1652).

Uchwalony w Polsce uniwersał (1791) wprowadzał dla Cyganów przymus osiedlania. Restrykcyjną politykę wobec nich prowadziły później państwa zaborcze (między innymi zakaz mówienia po cygańsku, zabieranie dzieci, nakaz pracy na roli).

W okresie II Rzeczypospolitej (lata 30-te) swój szczyt osiągnęła nowa fala migracji Cyganów w Europie, która zaczęła się jeszcze w XIX w.. Romowie skazani przez hitlerowców na zagładę (w obozach koncentracyjnych), ocaleli na ziemiach polskich w liczbie około 20 tysięcy. Po wojnie ówczesne władze podjęły działania na rzecz osiedlania Cyganów i asymilacji z resztą społeczeństwa. W 1964 r. zabroniono jeździć taborami.

Obecnie w Polsce istnieją cztery grupy Romów: wyżynni i nizinni (od XV w.) oraz późniejsi (XIX w.) Kel-davari (kotlarstwo i wróżenie) i Lovari (niegdyś mocno związani z handlem końmi).

W Głogowie osiedlili się Cyganie wyżynni (najbardziej spolonizowani i od wieków prowadzący osiadły tryb życia).

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

Przybyli do miasta po wojnie w latach 1946-1947 z okolic Zakopanego (np. Nowy Targ, Szaflary, Ludźmierz). Początkowo pracowali przy odgruzowaniu i odbudowie Głogowa, a także w okolicznych PGR-ach. Mieszkali w barakach za Odrą przy ul. Obrowej. W latach 60-tych zaczęli otrzymywać pierwsze mieszkania. Obecnie utrzymują się z pracy stałej (np. w MPGKiM), zasiłków, dorywczych zajęć. Ich liczba wynosi około 200 osób (około 50 rodzin).

Głogowscy Cyganie posiadają miejscowego wójta i króla we Wrocławiu. Oprócz języka zachowali jeszcze część tradycyjnych zwyczajów, np. zakaz chodzenia w spodniach obowiązujący mężatki, uprzywilejowana pozycja ojca rodziny, praktyka nacięć na rękach i ciele, wspólny śpiew pieśni cygańskich (w połowie lat 70-tych działał przez krótki czas w Głogowie zespół muzyczny). Pielęgnują również własną higienę (np. zakaz stykania się szmaty od podłogi z miejscem, gdzie myje się naczynia), a także specyficzne dla siebie postępowanie związane z narodzeniem dziecka (np. "świeża" matka, jeżeli mieszka z teściową, nie może gotować posiłków przez 2 tygodnie). Cyganie z Głogowa w większości wyznają religię katolicką. Są również wśród nich Świadkowie Jehowy i Zielonoświątkowcy. (Dariusz Hybel)

Literatura: J. Ficowski, Cyganie w Polsce. Dzieje i obyczaje, Warszawa 1989; J. Ficowski, Cyganie na polskich drogach, Kraków - Wrocław 1986; J. Ficowski, Demony cudzego strachu. Wspominki cygańskie, Warszawa 1986; A. Pawłowski, Cyganie. Studia nad przestępczością, Zielona Góra 1973; Ponadto opracowano w oparciu o rozmowy przeprowadzone z rodzinami cygańskimi w Głogowie.

Henryk XI

Henryk XI był synem Henryka IX Starszego i Jadwigi, córki Konrada III oleśnickiego. Jego data urodzenia jest trudna do ustalenia, przypuszczalnie urodził się po 1429 r. Była to postać negatywnie oceniana zarówno przez historyków polskich jak i niemieckich. Dziedzictwo głogowskie objął po śmierci

objął po śmierci ojca w 1467 r., a więc miał wówczas około 40 lat. Był już człowiekiem schorowanym i nie wykazywał większych ambicji politycznych. Mieszkał w Kozuchowie. Osobiście nie prowadził żadnych wojen chociaż jego wojska walczyły pod Międzyrzeczem, a także wspomagały króla Węgier Macieja. Był księciem nieudolnym i w okresie jego panowania nie wydarzyło się w księstwie głogowskim nic zasługującego na uwagę.

Henryk XI przez większą część swojego życia był kawalerem. Pod jego koniec uległ naciskom swoich doradców, od których był bardzo uzależniony, i ożenił się (11 października 1472 r.) w Berlinie z ośmioletnią księżniczką brandenburską

Barbarą, córką elektora brandenburskiego Albrechta Achillesa. Cel tego małżeństwa był jasny. W zawartej 12 października 1472 r. umowie z elektorem brandenburskim zagwarantował Barbarze na wypadek swojej śmierci całe swoje głogowskie dziedzictwo. Niedługo potem. 22 lutego 1476 r.. Henryk XI zmarł w Kożuchowie. Miejsce jego pochowania nie Jest znane. Współcześni twierdzili że został otruty, co w świetle okoliczności wydaje się być prawdopodobne, ale brak na to dowodów. Po jego śmierci rozpoczęła się głogowska wojna sukcesyjna pomiędzy margrabią brandenburskim, księciem Janem II i królem węgierskim Maciejem Korwinem, zakończona opanowaniem księstwa przez Jana II. (Janusz Chutkowski)

Literatura: J. Chutkowski, Dzieje Głogowa, Legnica 1991, t.1, s. 96-99; K. Jasiński, Rodowód Piastów Śląskich, t. II Wrocław, 1975, s. 156-159; H. Szczegóła, Koniec panowania piastowskiego nad środkową Odrą, Poznań 1968.

Hryhorowicz Józef

Józef Hryhorowicz urodził się 22.XI.1904 r. we wsi Borsuki w woj. wileńskim, w wielodzietnej rodzinie chłopskiej. W 1928 r. ukończył w Starych Święcicach 4-letnie Seminarium Nauczycielskie z językiem wykładowym litewskim. 15.V.1928 r. rozpoczął pracę jako nauczyciel we wsi Torguny gmina Dokszyce, a od IX.1928 r. we wsi Galczuny gmina Gierwaty woj. Wileńskie (72 km od Wilna). Nauka odbywała się w języku polskim i litewskim. Do Związku Nauczycielstwa Polskiego wstąpił 1.III.1929 r. i piastował w nim funkcję członka zarządu. Propagował również ideę FON-u (Fundusz Obrony Narodowej). W 1929 r. zorganizował gminną spółdzielnię, w której był prezesem. Organizował mieszkańcom wsi woj. wileńskiego pierwsze projekcje filmów. Od lipca 1939 r. pracował w Gierwiatach w szkole o dwóch nauczycielach, starając się aby drugi etat otrzymała żona - Bronisława. Po agresji Związku radzieckiego na Polskę, we wrześniu 1939 r. Gierwiaty włączone zostały do Białorusi. Ze względu na dobrą znajomość języka litewskiego i rosyjskiego został dyrektorem Niepełnej Szkoły Średniej w Gierwiatach, którą przekształcono w roku szkolnym 1940/41 w Pełną Średnią. Po napaści Niemiec na ZSRR (1941 r.) powrócił na ojcowiznę. Do zawodu nauczy-

ciela powrócił w 1944 r. jako inspektor szkolny i nauczyciel w Dokszytach. Będąc członkiem Związku Patriotów Polskich propagował wśród rodaków wyjazd na Ziemię Odzyskane. Wraz z żoną Bronisławą, jej siostrą Anną i mężem siostry Janem Antkowiakiem wyjechali w 1945 r. na zachód.

Do powiatu głogowskiego (Śląsky Śląskiej) przybył Hryhorowicz wraz z rodziną 6.XII.1945 r. Początkowo z powodu braku etatów w sławskich szkołach współorganizował Spółdzielnię "Społem", będąc jej prezesem. Doprowadził między innymi do uruchomienia gorzelni. Jednocześnie prowadził zajęcia w szkole wieczorowej dla pracujących. Do momentu przeniesienia szkoły zawodowej do Krosna Odrzańskiego w połowie lat pięćdziesiątych, był jej nauczycielem. W 1950 r. oddział powiatowy ZNP w Głogowie powierzył mu stanowisko instruktora Gminnej Komisji do Walki z Analfabetyzmem. W latach 1953-1960 był kierownikiem Szkoły Podstawowej w Sławie. Na polecenie wschowskiego Komitetu Powiatowego PZPR został usunięty w 1960 r. z zajmowanego stanowiska za "klerykalizm". W tym samym roku ukończył Studium Nauczycielskie o kierunku zajęć praktycznych i został metodykiem tego przedmiotu w powiecie wschowskim, będąc równocześnie nauczycielem sławskiej szkoły (j. rosyjskiego i zajęć technicznych). W lipcu 1965 r. przeszedł na emeryturę.

Józef Hryhorowicz organizował w latach siedemdziesiątych w Sławie średnie szkolnictwo zaoczne i kursy językowe. Pełnił ponadto wiele funkcji społecznych. Pozostawał w bliskich kontaktach z Ludwikiem Stępczakiem oraz Tadeuszem i Estellą Wolańskimi. Był wielokrotnie odznaczany. Zmarł po ciężkiej chorobie 2.X.1993 r. (Artur Pacyga)

Literatura: J. Hryhorowicz, Człowiek 40 lecia. 19R4 (rękopis autobiografii), wzbogacony o oryginalne dokumenty w posiadaniu autora; Cz. Paryga, Wywiad z kierownikiem Szkoły Podstawowej w Sławie; A. Pacyga, Historia Szkoły Podstawowej im. Franciszka Niewidziały w Sławie 1945-1990, Zielona Góra 1990 (maszynopis pracy magisterskiej).

I Liceum Ogólnokształcące (2)

Przełomowym w historii I Liceum Ogólnokształcącego był dzień 28 czerwca 1950 r., kiedy to szkołę ze Sławy przeniesiono do Głogowa. Szkoła otrzymała budynek byłego starostwa przy ówczesnej ulicy Stalina (obecnie Jedności Robotniczej). Jest to budynek z 1929 r., w którym przed II wojną światową mieściła się szkoła niemiecka. Ogółem budynek szkolny zajmuje powierzchnię 5.328 m², nie licząc sal gimnastycznych, pawilonu zajęć technicznych boisk i internatu.

Szkoła, a w szczególności jej otoczenie, w tym okresie wymagała wielu prac porządkowych i adaptacyjnych. Przede wszystkim zagospodarowania wymagało boisko szkolne. W 1954 r. odbudowana została sala gimnastyczna, a od 1958 r. rozpoczął działalność internat przy ul. Marii Curie Skłodowskiej. W tym też roku odbył się pierwszy zjazd absolwentów.

Od sierpnia 1959 r. LO ma swojego patrona. Z okazji 850 rocznicy historycznej obrony Głogowa szkole nadano imię Bolesława Krzywoustego. Od 1971 r., na jednym ze szkolnych korytarzy, widnieje płaskorzeźba z wizerunkiem patrona.

Istotną innowacją w procesie dydaktycznym szkoły było wprowadzenie w roku 1970 klas profilowanych. Młodzież mogła pogłębiać swoją wiedzę w klasach matematyczno - fizycznych, biologiczne - chemicznych, humanistycznych i ogólnych. Od 1992 r. istnieją tzw. klasy autorskie, do których programy nauczania przygotowują sami nauczyciele.

Przez wiele lat na terenie szkoły działało wiele organizacji młodzieżowych, przeważnie o charakterze Ideologicznym. Już w 1948 r. powstał Związek Młodzieży Polskiej, który wielokrotnie zmieniał nazwę - od 1956 r. był to Związek Młodzieży Socjalistycznej, a od 1976 r. przekształcił się w Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej. Organizacja przestała istnieć w 1989 r..

Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

Przez wiele lat prężne było harcerstwo, które na terenie szkoły rozpoczęło działalność w 1950 r. Ponadto w "ogólniaku" działało lub działa nadal LOK, LOP, PCK, PTTK, chór oraz samorząd szkolny. W latach sześćdziesiątych szkolni sportowcy mogli poszczycić się znaczącymi wynikami w kraju, zwłaszcza lekkoatleci.

Na przestrzeni 50 lat funkcjonowania Liceum, mury szkolne opuściło 4.712 absolwentów, których kształciło 157 nauczycieli. W tym okresie funkcje dyrektora pełniło osiem osób: 1945-1948 Leonard Horbulewicz, 1948-1954 Franciszek Krassowski, 1954 Jan Frańczak, 1954-1955 Witold Chmielewski, 1955-1965 Zbyszko Piwoński, 1965-1967 Jan Koziej, 1967-1969 Gerard Herman, od 1969 do chwili obecnej Eugeniusz Patyk. (Krzysztof Zawicki)

Literatura: D. Czuchraj, Monografia Liceum Ogólnokształcącego im. Bolesława Krzywoustego w Głogowie w latach 1945-1987 (maszynopis); Księga pamiątkowa L.O. w Głogowie 1945-1980; Kroniki Szkolne.

Marchia głogowska

Z zachowanych fragmentów, znanej jedynie z odpisów, bulli protekcyjnej dla metropolii gnieźnieńskiej z 1136 r. wiemy o przeprowadzonej w tym czasie przez króla Bolesława Krzywoustego reformie administracyjnej państwa. W Jej wyniku gród głogowski stał się stolicą marchii czyli wojskowego okręgu pogranicznego. System obronny oparty o marchie wprowadził w VIII w cesarz Karol Wielki do obrony imperium obejmującego w tym czasie niemal całą Europę Zachodnią. Z czasem system marchii przejęła Rzesza Niemiecka. Za panowania Bolesława Krzywoustego zachodnia granica Polski stykała się z Marchią Miśnieńską, Marchią Łużycką i Starą Marchią stanowiącymi poważne zagrożenie militarne. Na czele marchii stał margrabia zwany także marchionem wyposażony w szerokie pełnomocnictwa, bezpośrednio podległy władcy i osobiście przed nim odpowiedzialny za spókoj i bezpieczeństwo w powierzonym okręgu. Tak więc przez lat kilkadziesiąt Głogów jako siedziba margrabiego był stolicą terytorium niezależnego od rezydującego we Wrocławiu namiestnika śląskiego. O wyborze Głogowa na stolicę marchii przesądziły zapewne w równej mierze korzystne położenie militarne jak i nie zachwiana wierność i męstwo głogowian wykazane w czasie pamiętnego oblężenia w 1109 r. Znaczna część wiedzy o tamtych czasach pochodzi z dokumentów których, jak głosi jedna z areng "...rozum dawnych wieków to wymyślił, aby rzeczy godne pamięci utrwalić za pomocą pisma i świadków...". Każdy dokument kończyła długa lista świadków wymienionych wedle godności i ich pieczęcie. Wśród świadków na dokumencie cesarza Lotara III wystawionym w VI.1134 r. w Merseburgu za księciem bawarskim i margrabią miśnieńskim, na poczesnym trzecim miejscu, wymieniony Jest "...Henricus marchio de Glogov...", zaś lista nie wymienia w ogóle komesów ani kasztela-

nów. O istnieniu Marchii Głogowskiej wspomina także Wincenty Kadłubek pisząc o ustanowieniu przez Kazimierza Sprawiedliwego margrabią głogowskim ("...Glogoviensis marchie principem creat...") Konrada, syna Władysława II Wygnańca. O istnieniu marchii znajdujemy także wzmianki w późniejszych źródłach. Pisze o niej Kronika Wielkopolska, Kronika Śląska i Kronika Książąt Polskich. Konrad został margrabią głogowskim około r 1177. Po jego bezpotomnej śmierci, prawdopodobnie przed rokiem 1190, władający Wrocławiem Bolesław Wysoki przekształcił Marchię Głogowską w kasztelanię. Zdecydowały o tym zarówno powody polityczne jak i zanik realnego zagrożenia militarnego. Od r. 1202 Głogów był siedzibą kasztelanii (Jerzy Herman)

Literatura: J. Chutkowski. Głogów od czasów najdawniejszych do roku 1950, Legnica 1989; J. Drabina, Miasta Śląskie w średniowieczu, Katowice 1987; R. Klersnowski, Życie codzienne na Śląsku w wiekach średnich, Warszawa 1977; Głogów. zarys monografii miasta. Praca zbiorowa pod redakcją K. Matwijowskiego, Wrocław-Głogów 1994.

Sława – nieszczęścia i klęski żywiołowe

Na przestrzeni wieków Sławą i jej mieszkańcami wstrząsały liczne nieszczęścia. Już w 1315 r. kronikarz miejski doniósł o zarazie, która zdziesiątkowała ludność. Miasta nic omijały również wojny. Sława nie mogła oprzeć się atakom rabusiów, maruderów i obcych wojsk. Mieszkańców jak i właścicieli Sławy po prostu nie było stać na wybudowanie murów obronnych, okalających miasto. Obok mało skutecznych wałów drewniano - ziemnych, trzech bram miejskich - pełniących funkcję bardziej handlową niż obronną, Sławę chroniła jedynie wąska i płytka rzeka Czernica wraz z fosą, która łączyła się z pobliskim jeziorem. Wojna trzydziestoletnia (1618-1648) nie tylko spowodowała zmianę właścicieli Sławy, ale i zubożenie jej ludności. W grudniu 1622 roku przez Sławę przejechała jazda polska tzw. lisowczycy, wymuszając na mieszkańcach kontrybucję. Podobnie było podczas wojny siedmioletniej (1756-1763), kiedy to w 1761 r. Kozacy ścignęli duży okup ze Sławian. Mimo wszczynanych burd np. jazdy konnej po pałacu, miasta z dymem nie puścili.

Prawdziwą natomiast plagą, były w XVIII wieku trzy duże pożary drewnianej zabudowy miasta. Pierwszy wybuchł 26.VI.1721 r. Ogień strawił między innymi: pałac, kościół, dom parafialny, szkołę, folwark oraz 105 domów. Części pogrzelców nic było stać na odbudowę domostw. Największy pożar miał jednak miejsce 8.VII.1765 r. Przy silnym wietrze objął całe miasto. Ocalał jedynie kościół, pałac i kilka budynków poza zwartą zabudową. Wielu mieszkańców po stracie dachu nad głową mieszkała w piwnicach, ziemiankach lub musiała opuścić Sławę. Tylko bogatsi mogli skorzystać z łaski hrabiego Bcrwitza-Fernemont i precz rok mieszkać w części jego pałacu. Sam Fryderyk II - władca pruski, przekazał obywatelom miasta, ze specjalnych królewskich funduszy, 10.000 talarów. Ponadto

Sławianie dostali 7.000 talarów tzw. bonifikaty pożarowej. Trzeci pożar miał miejsce 12.1X.1796 r. Obrócił w popiół między innymi: kościół katolicki oraz połowę zabudowy rynku.

W wyniku tych pożarów, z drewnianej i szachulcowej zabudowy mieszkalnej, starszej niż z końca XVIII wieku nic nie ocalało. Szczęśliwie natomiast ominęła miasto pożoga I i II wojny światowej. Oprócz sporadycznych uszkodzeń budynków (na przełomie stycznia i lutego 1945 r.), nie zanotowano większych zniszczeń materialnych. Dzięki temu, Sława w pierwszych latach po II wojnie światowej była tymczasową siedzibą władz powiatu głogowskiego. (Artur Pacyga)

Literatura: E. Franke, Schlesiersee die Stadt am grössten See Schlesiens, Schlawa 1938; S. Kowalski, Zabytki Województwa Zielonogórskiego, Zielona Góra 1987; A. Rösler, R.Gryca, 7 dni w Sławie, Warszawa 1991; Wojna trzydziestoletnia (1618-1648) na ziemiach nadodrzańskich, oprac. zbiorowe pod redakcją K. Bartkiewicza, Zielona Góra 1993.

Sława – powstanie Urzędu Pocztowno Telekomunikacyjnego

W marcu 1945 r. przybył do Stawy pocztylion Roman Frąk z U.P.T. w Kościanie. Był to okres trwania walk o Głogów. Na początku kwietnia 1945 r. w ślad za Frąkiem przyjechał kontroler pocztowy Jan Grellus i już w dniu 4 kwietnia 1945 r. otwarto w Sławie Śląskiej (tak nazywano Sławę do połowy 1947 r.) urząd pocztowy. Był to pierwszy urząd pocztowy powstały po wyzwoleniu na terenie Ziemi Głogowskiej). Działalność swoją ograniczał do przyjmowania, przesyłania i doręczania przesyłek zwykłych i poleconych oraz telegramów i sprzedaży znaczków pocztowych. W tym czasie na terenie Sławy mieszkało już 12 rodzin polskich. Wymiana poczty do czasu uruchomienia linii kolejowej relacji Sława - Wschowa - Leszno odbywała się dwa razy w tygodniu za pośrednictwem posłańca rowerowego, który woził pocztę do Kaszczoru pow. Wolsztyn. Przesyłki stemplowano datownikiem wykonanym przez pracowników poczty. Z U.P.T. w Kościanie przybyli dalsi pracownicy: Franciszek Laskowski, który przez okres wojny przechował pocztowe przepisy służbowe, dzienniki i druki pocztowe oraz, emerytowany pracownik poczty Stanisław Żak. Tak wzmocniona załoga poczty w Sławie zorganizowała urzędy pocztowe w Kolsku, Konotopie, Ciosańcu, Babimoście, Kargowej, Nowej Soli, Koźuchowie, Nowym

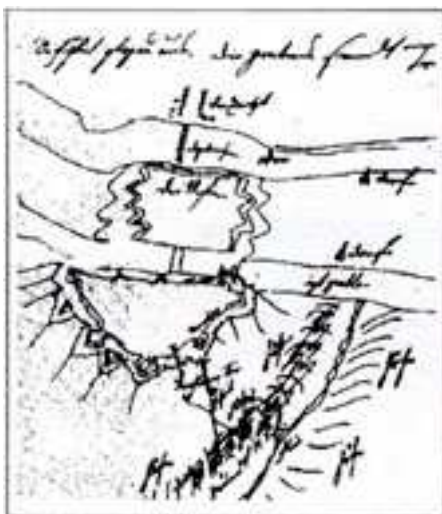
Encyklopedia Ziemi Głogowskiej

Miasteczku, Białobrzeziu (Bytom Odrzański), Karolacie (Siedlisko), Szprotawie, Lubinie, Zalesiu koło Sławy (Stare Strącze) Kotli i Bielawach. W trakcie tych prac organizacyjnych w czerwcu 1945 r. Grellus oddelegowany został do organizowania obwodowego urzędu pocztowego w Zielonej Górze. Kierownikiem U.P.T. Sława Śląska został F. Laskowski. W dniu 14 czerwca 1945 r. Sława uzyskała połączenie telefoniczne ze Wschową poprzez podłączenie dwóch abonentów w Sławie Śląskiej: Urzędu Pełnomocnika Rządu i Komendanta Powiatowego Milicji Obywatelskiej. W styczniu 1946 r. zamontowano na poczcie centralę o 20 numerach. a później uruchomiono centralę automatyczną. W marcu 1948 r. wyznaczono już trzy rejony pocztowe z doręczycielami poczty. Listonosz A. Szwedzik po przeszkoleniu został kierownikiem UFT w Lesznie Górnym. W 1952 r. kierownictwo U.P.T. Sława objął F. Domała z Nowego Miasteczka, a od 10. sierpnia 1956 r. urzędem kierował P. Mucha. Były pocztylion Roman Frąk został natomiast w dniu 15 stycznia 1957 r. przewodniczącym Miejskiej Rady Narodowej w Sławie. (Andrzej Malinowski)

Źródła: Kronika Urzędu Pocztowno Telekomunikacyjnego w Sławie oraz rozmowa z Krystyną Włodarczyk, zastępcą naczelnika U.P. T. Sława.

Wojna śląska 1741 roku

W październiku 1740 roku zmarł cesarz Karol VI a elektor bawarski Karol Albert, mąż starszej córki cesarza Józefa, wystąpił z pretensjami do habsburskiego spadku. Osłabienie obozu cesarskiego wykorzystał król pruski Fryderyk II, który zaproponował Marii Teresie swoją pomoc w zamian za zrzeczenie się przez nią Śląska. Nowa cesarzowa propozycję odrzuciła. W listopadzie Fryderyk ogłosił zatem mobilizację a 16 grudnia armia pruska przekroczyła granice Śląska. Liczyła ona około 80 tysięcy żołnierzy i podzielona była na 32 pułki piechoty, 12 regimentów kirasjerów i dragonów, 2 pułki huzarów i batalion forteczno - artyleryjski. Nieliczne garnizony cesarskie liczące w sumie 2 bataliony piechoty i 8 kompanii grenadierów, zostały tym faktem całkowicie zaskoczone, tym bardziej, iż król pruski wydał sfinansowany rozkaz o marszu na Helberstadt. Do końca stycznia 1741 r. cały Śląsk został zdobyty, za wyjątkiem broniących się jeszcze twierdz w Głogowie, Brzegu i Nysie.

ADNOTACJE FRYDERYKA II
NA PLANIE GŁOGOWA

Twierdzy głogowskiej bronił generał Wallls wraz z tysiącem żołnierzy. Otrzymał on rozkaz zakazujący mu wszczy-

niania kroków zaczepnych, więc kontynuował jedynie umacnianie własnych fortyfikacji. Nie interweniował zatem, kiedy 19 grudnia Prusacy okrążyli miasto i poczęli na jego przedpolach sypać szance. Przez blisko trzy miesiące nie nastąpił jednak z ich strony żaden zdecydowany atak i w mieście zaczynało brakować żywności. W lutym kilkanaście osób zmarło z głodu.

9 marca o świcie, 6.600 piechurów pruskich zaatakowało jednak twierdzę. Dowodził nimi książę Leopold von Anhalt Dessau. Frontalny atak zaskoczył wycieńczonych obrońców i po krótkiej walce, twierdza została zdobyta. Doszło do rabunku kramów żydowskich i domów mieszczańskich. Zdobycie Głogowa zakończyło walki o Dolny Śląsk, a działania wojenne przeniosły się na Śląsk Górny i Opawski. (Jerzy Janowski)

Literatura: G. Grünhagen, Geschichte d. ersten schlesischen Krieg, Gotha 1881; R. Koser, Friedrichs d. Grossen Kriege, Stuttgart 1912; N. Kracherowa, Partyzant moralności, Katowice 1989.

Zamek głogowski – dawna kolekcja obrazów

Jednym z piękniejszych pomieszczeń zamku głogowskiego była wielka sala znajdująca się na pierwszym piętrze. Powstała prawdopodobnie w okresie przebudowy zamku dokonanej po 1669 r. za sprawą starosty von Herbersteina. Nie znamy jej dokładnego umiejscowienia. Przebudowy w XIX i XX w. zatarły ślady wcześniejszych pomieszczeń. Sufit sali zdobił plafon przedstawiający cesarza Leopolda siedzącego na koniu. Na bocznych ścianach wisiały portrety cesarzy oraz książąt i starostów głogowskich. Na początku XIX wieku można było jeszcze podziwiać wspomniane obrazy w pomieszczeniach zamkowych. Wg jednej z relacji wisiały wtedy w korytarzach

PORTRET ZYGMUNTA części północnej i zachodniej. W XIX w. chciano je sprzedać, jednak na rozkaz Fryderyka Wilhelma IV zostały przeniesione do pomieszczeń urzędu - Glogauer – Saganer Fürstentums Landschaft, dzięki temu cała kolekcja 45 obrazów znalazła się nie rozproszona w jednym miejscu. W 1896 r. urząd przeniesiono wraz z portretami do nowej siedziby przy Lange StraÙe 89.

Obrazy przedstawiały postacie władców księstwa głogowskiego i Głogowa między innymi Jana Olbrachta, króla Czech - Władysława Jagiellończyka (reprodukcja tego obrazu znajduje się w historii Głogowa J. Blaschke. s. 175), księcia Zygmunta (późniejszego króla Polski – Zygmunta Starego,

reprodukcja obrazu J. Blaschke, s. 164, T. Dobrowolski, Sztuka na Śląsku, s. 245), Władysława księcia cieszyńskiego męża Małgorzaty Ciliy, Jana II żagańskiego, księcia Fryderyka II legnickiego, cesarzy począwszy od Ferdynanda I (zm. 1564 r.), aż po Karola VI (zm. w 1740 r.), starostów księstwa głogowskiego między innymi: Joachima von Berge z Żukowic, Georga Rudolfa von Zedlitz (1612-1619) z Brzegu Głogowskiego, Hansa von Loß z Grębocic (1619-1623), Hansa Wolfa Grafa von Frankenberg (1705-1719) i innych. Jeden z obrazów namalowany przez Antoine'a Pesne przedstawiał króla Prus Fryderyka II (1740-1786) (repr. J. Blaschke s. 367). Najstarsze portrety kolekcji według jednego z niemieckich autorów pochodziły z drugiej połowy XVII w.. W aktach Konserwatora Prowincji Dolnego Śląska z 1932 r. podany jest wykaz 46 obrazów znajdujących się w budynku przy Lange StraÙe 89. Ich losy powojenne nic są bliÅzej znane. UdaÅo si ustaliÅ miejsce przechowywania czterech spoÅród nich. Dwa przedstawiające księcia Zygmunta i Ludwika krÅÅa Czech, są wÅasnoÅci Muzeum Narodowego w Poznaniu, dwa portrety WÅadysÅawa JagielloÅczyka i Jana Olbrachta - w Muzeum w Nowej Soli. (Jerzy Dymytryszyn)

Literatura: J. Blaschke, Geschichte der Stadt Glogau und des Glogauer Landes Glogau 1913; Die Bildergalerie in Glogau-Saganer Fürstentumislandschaft. W: Unsere Schlesische Heimat, nr 5 z 1920 r.; Provinzial - Konserwator Niederschlesien. w: Archiwum PaÅstwowe we WrocÅawiu, sygn. 196; T. Dobrowolski, Sztuka Sztuka na ÅÅasku, Katowice-WrocÅaw 1948.

Wykaz autorów:

Roman Bochansz
Antoni Bok
Janusz Chutkowski
Janusz Cieřlik
Józef Cwynar
Krzysztof Czapla
Krzysztof Demidziuk
Jerzy Dymytryszyn
Piotr Gierczak
Gustaw Goliński
Robert Górniak
Zenon Hendel
Jerzy Herman
Dariusz Hybel
Jerzy Jankowski
Stanisław Krasnowski
Sławomir Krawczyk
Irena Kubiak
Andrzej Kurzak
Paweł Łachowski
Sylwia Malcher
Krzysztof Motyl
Andrzej Malinowski
Krzysztof Nowak
Artur Pacyga
Antoni Przybysz
Rafał Rokaszewicz
Zbigniew Rybka
Andrzej Sadowski
Jerzy Sadowski
Ryszard Sieledczyk
Magdalena Świdarska
Bronisław Umiński
ks. Aleksander Walkowiak
Andrzej Zawicki
Krzysztof Zawicki

Alfabetyczny spis treści
Encyklopedii Ziemi Głogowskiej
zostanie dołączony do ostatniego
zeszytu w 1995 r.